

Dr hab. Adam Mieczkowski prof. UWM

Dziedzina: Sztuka

Dyscyplina: Sztuki muzyczne

e-mail: adam.mieczkowski@uwm.edu.pl

Olsztyn 25.01.2023 r.

RECENZJA

Pracy doktorskiej mgra Wojciecha Lubertowicza

Zleciodawca recenzji: Akademia Muzyczna im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie. Zlecenie podjęte w związku z pismem Przewodniczącej Rady Dyscypliny - Sztuki Muzyczne dr hab. Moniki Gardoń-Preinl, prof. AMKP z dnia 22.11.2022 r. informującym o uchwale nr 1/2022 z dnia 3 listopada 2022 r. w sprawie wyznaczenia mnie przez Skład Orzekający na recenzenta w postępowaniu o nadanie stopnia doktora sztuki mgr. Wojciechowi Lubertowiczowi i sporządzenia recenzji pracy doktorskiej pt.: „**Bębny Obręczowe – synkretyczna technika gry a nowe wartości sonorystyczne**”. W załączeniu do w/w pisma otrzymałem wymaganą przepisami prawa dokumentację oraz dzieło artystyczne i jego opis.

Podstawowe dane o Doktorancie

Pan mgr Wojciech Lubertowicz edukację muzyczną rozpoczął w 1994 roku w Państwowej Szkole Muzycznej I i II st. im. Wandy Kossakowej w Sanoku, w klasie perkusji mgra Roberta Kroka. W latach 2004-2009 studiował na Wydziale Reżyserii Dźwięku Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie, uzyskując dyplom z wyróżnieniem w specjalności reżyseria muzyczna (2011r.). Będąc uczniem szkoły średniej zainteresował się pozaeuropejskimi etnicznymi instrumentami perkusyjnymi. W roku 1999 rozpoczął współpracę z sanockim zespołem *Orkiestra Jednej Góry Matragona* (laureat I miejsca w Konkursie Folkowym Polskiego Radia *Nowa Tradycja*), który wykorzystywał w swoich utworach instrumentarium z różnych epok i kultur. Umiejętności gry na orientalnych instrumentach perkusyjnych doskonalił podczas licznych warsztatów i kursów mistrzowskich m.in. z Robertem Siwakiem, Davidem Kuckhermannem, Bijanem Chemiranim, Vladisławem Nadishaną, Zoharem Fresco. W roku 2017 rozpoczął studia doktoranckie w Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie, w ramach których prowadził badania nad współczesną techniką gry na bębnach obręczowych. W swojej karierze artystycznej działa na pograniczu stylów i gatunków muzycznych, współpracując zarówno z artystami i zespołami związanymi z muzyką dawną, współczesną, folkową jak też z szeroko pojętą sceną alternatywną i jazzową. Ma na swoim koncie udział w 30 albumach płytowych, koncertował w ponad 20 krajach na 4 kontynentach oraz na wielu uznanych festiwalach muzycznych w Polsce, m.in.: Festiwal Folkowy Polskiego Radia *Nowa Tradycja*, *Skrzyżowanie Kultur*, *EthnoPort*, *Męskie Granie*, *Off Festival*, *Open'er*, *Chopin i jego Europa*, *Krajowy Festiwal Piosenki Polskiej w Opolu*, *Festiwal Globaltica*, *Festiwal Jazz nad Odrą*. Jest także współautorem muzyki do spektaklu *Sen nocy letniej* (Teatr Ateneum w Warszawie), a także

Salome (Teatr Polskiego Radia). Zajmuje się również szeroko pojętą działalnością edukacyjną i popularyzatorską prowadząc różnego rodzaju warsztaty muzyczne wykorzystując przy tym etniczne instrumenty perkusyjne.

Działalność artystyczna kandydata nie podlega ocenie, jednak z całą pewnością należy uznać, że wysoka aktywność i doświadczenie doktoranta w tym obszarze mają bezpośredni wpływ zarówno na jakość dzieła artystycznego jak i jego opis.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska Pana mgra Wojciecha Lubertowicza pt: „**Bębny Obręczowe – synkretyczna technika gry a nowe wartości sonorystyczne**” składa się z dzieła artystycznego oraz jego opisu. Dziełem artystycznym jest przedstawiony w osobnych 12 plikach WAV zapis dźwiękowy następujących pozycji:

1. Drummelodies

Wojciech Lubertowicz – *mazhar, tar, dzwoneczki*

nagranie wykonane w domowym studiu autora w dniach: 5-9.07.2020 r.

2. Frame drumming

Wojciech Lubertowicz – *tar*

nagranie wykonane w domowym studiu autora w dniu: 10.02.2022 r.

3. Wymiatany

Wojciech Lubertowicz – *tar*

nagranie wykonane w domowym studiu autora w dniu: 20.02.2022 r.

4. Tarburyn

Wojciech Lubertowicz – *tar z tamburynem, bendir*

nagranie wykonane w domowym studiu autora w dniu: 03.04.2022 r.

5. Depressured

Wojciech Lubertowicz – *mazhar*

nagranie wykonane w domowym studiu autora w dniu: 16.03.2022 r.

6. Wariacje mazurkowe

Wojciech Lubertowicz – *bębenek obręczowy, kanjira, riq, bendir, daf*

nagranie wykonane w domowym studiu autora w dniach: 11-12.08.2020 r.

7. Oberracje

Wojciech Lubertowicz – *bębenek obręczowy*

nagranie wykonane w domowym studiu autora w dniu: 22.02.2022 r.

8. Afgano

Wojciech Lubertowicz – *mazhar*

Mateusz Szemraj – *rubab*

nagranie wykonane w domowym studiu autora w dniu: 28.01.2022 r.

9. Szesnastkowy

Wojciech Lubertowicz – *bendir*

Arad Emamgholi – *daf*

10. Duosolo

Wojciech Lubertowicz – *bendir, mazhar*

nagranie wykonane w studiu S4 Polskiego Radia w dniu: 23.03.2022 r.

11. Shapol

Wojciech Lubertowicz – *mazhar*

Arad Emamgholi – *tombak*

Patrycja Betley – *bodhran*

nagranie wykonane w Quality Studio w Warszawie w dniu: 17.09.2019 r.

12. *Persepolis*

Wojciech Lubertowicz – *bendir*

Arad Emamgholi – *daf*

Adeb Chamoun – *darbuka*

Dariusz Rasouli – *ney*

Mahsa Mohammadi – *śpiew*

nagranie wykonane w domowym studiu autora w dniu: 23.04.2022 r.

Muzykę do wszystkich utworów napisał mgr Wojciech Lubertowicz, poza nr 8, 9, 11 i 12 które są współautorstwa wszystkich grających w nich wykonawców. Realizacji nagrań dokonał samodzielnie kandydat (poza nr 10 - autor Tadeusz Mieczkowski i nr 11 - autor Jeremiasz Hendzel). Mix i mastering nagrania w całości jest również dziełem doktoranta. W załączonym spisie utworów brak jest wyszczególnienia czasu trwania poszczególnych kompozycji. Informacje te można uzyskać dopiero we właściwościach każdego pliku.

Nagrane dzieło artystyczne jest efektem wieloletnich doświadczeń i poszukiwań artystycznych kandydata i owocem wielu muzycznych spotkań z muzykami z różnych krajów, reprezentujących różne tradycje. Celem dzieła było w dużej mierze ukazanie możliwości brzmieniowych bębnow obręczowych wynikających z zastosowania nowej, synkretycznej techniki gry i prezentuje szerokie możliwości tych instrumentów. Ze względu na aparat wykonawczy i techniki realizacji, kandydat dzieło artystyczne podzielił na trzy kategorie:

- Utwory solowe: *Depressured*, *Duosolo*, *Frame drumming*, *Oberracje*, *Wymiatany*.
- Utwory na wiele instrumentów, nagrywane samodzielnie przez autora pracy metodą nakładania kolejnych warstw na nagrany wcześniej materiał dźwiękowy: *Drummelodies*, *Tarburyn*, *Wariacje mazurkowe*.
- Utwory na wiele instrumentów, nagrywane jednocześnie, z udziałem zaproszonych artystów: *Afgano*, *Persepolis*, *Shapol*, *Szesnastkowy*.

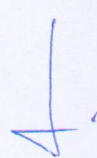
Nagrania zostały dokonane wyłącznie na instrumentach perkusyjnych, jedynie w dwóch utworach (*Afgano*, *Persepolis*) pojawiają się dodatkowo instrumenty melodyczne, a w jednym z nich także śpiew i mają charakter improwizowany.

Dzieło artystyczne stanowi przemyślaną i spójną koncepcję, która duży nacisk kładzie na ukazanie solistycznego potencjału tkwiącego w bębnach obręczowych. Już w pierwszej kompozycji *Drummelodies* (wykorzystane zostały instrumenty: *mazhar*, *tar*, *dzwoneczki*) zaprezentowany został ich melodyczny potencjał brzmieniowy. Oparty na czterech dźwiękach temat grany na membranie bębna, nieregularne metrum, wielokrotnie powtarzane sekwencje wprowadzają słuchacza w orientalny świat ciekawych efektów brzmieniowych. Nagranie zrealizowane zostało nakładającymi się dźwiękowymi warstwami, gdyż wykonanie melodii na jednym bębnie byłoby w tym układzie praktycznie niemożliwe. Utworem na który warto zwrócić szczególną uwagę jest *Depressured* (wykorzystany został instrument: *mazhar*), ma on na celu ukazanie możliwości sonorystycznych wynikających z pneumatycznego systemu strojenia bębna. Pozwala on na płynne obniżanie wysokości bębna w trakcie wykonywania utworu. *Wariacje mazurkowe* (wykorzystane zostały instrumenty: *bębenek obręczowy*, *kanjira*, *riq*, *bendir*, *daf*) to utwór, który także został nagrany metodą *overdubbingu*, czyli nakładania się kolejnych warstw dźwiękowych. Zdaniem doktoranta improwizacja jest

nieodzownym elementem orientalnej tradycji muzycznej, jak również polskiej muzyki ludowej. I trudno się z tym zdaniem nie zgodzić. W muzyce folkowej jest miejsce na dowolność, ale trzeba umiejętnie, w sposób przemyślany z niej korzystać. Żeby improwizować w określonej formie należy ją przede wszystkim bardzo dobrze poznać. Połączenie polskiego *mazurka i oberka* z etnicznym instrumentarium: kurdyjskim *dafem*, tunezyjskim *bendirem* i do tego bengalską *kanjira* pełniącą w tym zestawie niejako funkcję melodycznego solisty oraz arabskim bębnem z blaszkami *riq* w formie improwizowanej, dało zaskakująco ciekawe efekty. Pomimo różnych kulturowo instrumentów i odmiennych pulsacji całość brzmi bardzo charakterystycznie, na uwagę zasługuje oparta na melodyce partia *kanjiry*, która imituje tradycyjną mazurkową melodię. Dzieło artystyczne zamyka *Persepolis* (wykonawcy i instrumenty: Arad Emamgholi – *daf*, Adeb Chamoun – *darbuka*, Wojciech Lubertowicz – *bendir*, Dariush Rasouli – *ney*, Mahsa Mohammadi – *śpiew*), to utwór improwizowany o charakterze wirtuozowskim, w którym każdy z wykonawców prezentuje techniki gry uwzględniające specyfikę poszczególnych instrumentów. Całość kompozycji uzupełnia interesujące brzmienie fletu i krótkie, ale bardzo wyraziste solo wokalne wykonane w skali mikrotonowej. Wszystkie zaprezentowane utwory cechuje od strony wykonawczej znakomita technika gry, ekspresja i kreatywność przejawiająca się w formach improwizowanych. Pan mgr Wojciech Lubertowicz potwierdza w nich swoje wysokie kompetencje twórcze i wykonawcze oraz dojrzałą artystycznie osobowość.

Słuchając tych nagrań na podkreślenie zasługuje ich bardzo wysoka jakość dźwiękowa, która świadczy o profesjonalnym podejściu do tego zagadnienia przez doktoranta. Wykorzystanie do odsłuchu wysokiej klasy sprzętu audio (głośniki, słuchawki) jeszcze wzmacnia ten efekt. Dodatkowe kwalifikacje Wojciecha Lubertowicza (reżyseria muzyczna) w tym obszarze są niewątpliwym atutem, który wpływa pozytywnie na jakość prezentowanego dzieła. Należy jednak zaznaczyć, że przedstawione w pracy doktorskiej utwory w dużej mierze prezentują sposoby wydobywania dźwięku i technik manualnych w grze na bębnach obręczowych tylko w wersji audio. Moim zdaniem, ich zapis także w formie wideo pozwoliłby na pełniejszy obraz przedstawionego do oceny dzieła. Oczywiście jest, że przy jednoczesnej realizacji dźwięku i obrazu niemożliwym byłoby uzyskanie efektu jaki można otrzymać tylko w warstwie dźwiękowej. Jednak trudno jest odnieść się do synkretycznych technik wykonawczych w utworach i ich praktycznego zastosowania, nie mając możliwości także ich wizualnej weryfikacji. Techniki te zawierają bowiem mnóstwo niezwykle szczegółowych sposobów wydobywania dźwięku z poszczególnych instrumentów, rodzajów uderzania, trzymania, charakterystycznego ułożenia i pozycji grającego.

Więcej informacji na ten temat dostarcza opis artystycznej pracy doktorskiej kandydata. Całość pracy pisemnej zamyka się na 60 stronach, opatrzona jest bibliografią oraz zawiera 19 ilustracji i zdjęć prezentujących technikę gry na bębnach obręczowych. W części opisowej dzieła w rozdziale I opisana jest pokrótce historia bębnów obręczowych poczynając od neolitu aż do czasów współczesnych. Podana została również ich definicja oraz odniesienie do skomplikowanej terminologii nazewnictwa tych instrumentów. W rozdziale II omówiona jest budowa tych instrumentów, materiały z których są wykonane oraz wynikający z tego wpływ na właściwości brzmieniowe bębnów. Autor wyszczególnił tutaj membrany, obręcze, oraz dodatkowe elementy brzmieniowe (struny, blaszki, brzękadła, dzwoneczki i inne). Interesujący jest podrozdział opisujący strojenie bębnów i jego mechanizmy, w tym system pneumatyczny zaprezentowany w nagraniu (*Depressured*). W rozdziale III opisane zostały podstawowe zasady tradycyjnej techniki gry na wybranych bębnach obręczowych

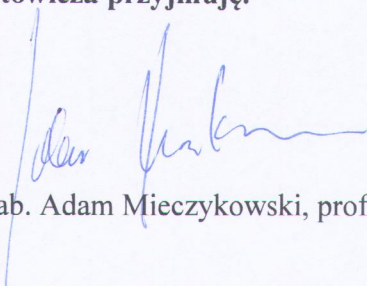

wykorzystanych w nagrany dziele artystycznym. Wybór został zawężony do pięciu instrumentów, przy czym *tar* i *bendir* zostały opisane wspólnie. Taki wybór dokonany przez doktoranta wynikał z chęci ukazania różnic w podejściu do gry na tych instrumentach, ale także z dużego znaczenia technik w kształtowaniu nowej, synkretycznej odmiany gry na bębnach obręczowych. Natomiast rozdział IV zawiera opis nowej techniki gry wywodzącej się od jej prekursora – Glena Veleza. Omówione zostały również sposoby trzymania instrumentu, a także sposoby wydobycia podstawowych dźwięków i wynikające z nich walory brzmieniowe. Niezwykle pomocny przy ocenie dzieła okazał się opis instrumentów zawarty w rozdziale V. Pozwolił on zorientować się z jakiego typu instrumentem mamy do czynienia, jak jest zbudowany i co stanowi o jego specyfice brzmieniowej. Na koniec, w ostatnim, VI rozdziale, opisane zostały utwory składające się na dzieło artystyczne, część z nich została wzbogacona o ilustracje, które pozwoliły na ukazanie różnic wynikających z porównań tradycyjnej i synkretycznej techniki gry zaprezentowanej przez doktoranta. W tym rozdziale pojawiła się informacja, że materiał dźwiękowy zawarty jest na płycie (str.43). Kandydat nie podał jednak przy tym żadnych informacji na temat wydawnictwa tej płyty, a w szczególności daty jej upowszechnienia. Całość pracy opisowej opatrzona jest wstępem, który przybliży motywację doktoranta do podjęcia się tej tematyki oraz krótkim podsumowaniem gdzie podkreślony został wkład autorski i interpretacyjny kandydata dotyczący zjawiska synkretycznej gry na bębnach obręczowych w kontekście uzyskania nowych wartości sonorystycznych.

Reasumując uważam, że autor w pisemnym opracowaniu wykazał się analitycznym podejściem do podjętego tematu, w sposób zrozumiały opisał zamierzenia artystyczne, wykazując w pełni znajomość problematyki od strony teoretycznej i praktycznej.

Konkluzja: Mając na uwadze powyższe stwierdzam, że Pan mgr Wojciech Lubertowicz w pracy doktorskiej pt: „**Bębny obręczowe – synkretyczna technika gry a nowe wartości brzmieniowe**” składającej się z przedstawionego do oceny dzieła artystycznego i jego opisu zaprezentował oryginalne dokonanie artystyczne, prezentując wysokie umiejętności wykonawcze i wiedzę teoretyczną w dyscyplinie sztuki muzyczne. Kandydat posiada umiejętność prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej i tym samym spełnia warunki sformułowane w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Pracę doktorską Pana mgr Wojciecha Lubertowicza przyjmuję.

Dr hab. Adam Mieczkowski, prof. UWM